SPECIFICUL CURSULUI DE LIMBA ROMÂNĂ PENTRU STUDENŢII CHINEZI

Lidia STRAH

Este cunoscut şi acceptat de toţi didacticienii caracterul de sistem al limbii alcătuit dintr-o gamă de elemente interdependente: **sunete, cuvinte, forme gramaticale, elemente care formează un tot unitar, organizat şi indisolubil.** Din această perspectivă trebuie privită şi însuşirea limbilor străine.

Dorim să menţionăm că în cadrul procesului de predare–învăţare–evaluare se presupune o gradare, o ierarhizare a faptelor de limbă pe perioade de asimilare, în care unul dintre compartimentele limbii deţine ponderea preocupărilor. În cadrul acestui sistem ierarhizat există o perioadă destinată formării bazei lingvistice, de creare a deprinderilor şi automatismelor, bazate pe cunoaşterea şi înţelegerea

mecanismelor de funcţionare a limbii-scop, însă fără a ignora celelalte aspecte ale limbii. Această fază, în care conştientizarea sistemului lingvistic ocupă locul principal, urmează perioadei orale.

Dar domeniul gramatical este în incluziune cu cel lexical, presupunându-se reciproc. De aceea nu se poate vorbi de o perioadă de gramatică pură. Relaţia gramatică–vocabular este generată de realitatea care impune înglobarea cuvintelor în contexte, contextul fiind organizat gramatical.

Cuvântul, ca element de bază al limbii, constituie o unitate între **conţinut** şi **formă**. **Forma**, sau învelişul sonor, îmbină două aspecte: *fonematic* şi *morfematic*; prin organizarea specifică a fonemelor se obţin formele gramaticale necesare îmbinării cuvintelor. În ceea ce priveşte sensul cuvintelor, se ştie că cele mai multe au sens autonom, iar unele sunt vidate de sens (uneltele gramaticale). Prin valoarea lor semnificativă cuvintele intră în alcătuirea enunţurilor şi frazelor. Se înţelege că variatele sensuri pe care le pot exprima cuvintele depind, în mare măsură, de contextele în care apar.

Aşadar, domeniul gramatical şi cel lexical, deşi distincte metodologic, se întrepătrund permanent. *În cadrul predării limbii române pentru studenţii chinezi trebuie respectate cu stricteţe interdependenţa gramatică – vocabular, fără de care învăţarea devine ineficientă şi nu este respectată finalitatea acestui proces: comunicarea fluentă în limba română*.

O dovadă a necesităţii respectării acestei legături indisolubile este experienţa pedagogică, care a demonstrat că învăţarea superficială a listelor de cuvinte nu aduce rezultatele dorite, tocmai din cauza faptului că sensul lor este determinat de dispoziţia şi aspectul lor formal, de elementele lingvistice care le înconjoară. Este clar că un cuvânt, prin legătura stabilită între sens şi formă, nu poate fi asimilat (învăţat) şi folosit izolat. De asemenea, o formă gramaticală prezentată independent nu are nicio semnificaţie pentru cel ce învaţă limba străină. Ca rezultat practic al acestor consideraţii teoretice, în predarea limbii române ca limbă străină, am ajuns la concluzia generală că orice cuvânt predat sau învăţat, fie din punct de vedere semantic, fie formal, trebuie să apară în context, cuprins în modele de comunicare.

Numărul structurilor gramaticale care aparţin limbii române este mult mai redus faţă de volumul lexical al acestora. De aceea, la începutul cursului de limba română, pentru studenţii chinezi, după

perioada orală, temeinica exersare a structurilor de bază, a mecanismelor interne, morfosintactice, specifice limbii române are o pondere considerabilă. Numărul de cuvinte este menţinut la un nivel minim util, pentru ca cel care învaţă să se poată concentra asupra structurii. Pe măsură ce automatizarea mânuirii limbii se accentuează, sfera vocabularului se lărgeşte.

Rămâne deschisă întrebarea dacă este posibilă învăţarea gramaticii limbii române de către studenţii chinezi în aşa fel încât ea, ca mijloc flexibil de redare a sensului, să funcţioneze la fel de liber şi inconştient ca în limba maternă. Desigur că un asemenea grad de funcţionalitate este poziţia finală pe care trebuie să o ocupe gramatica în cadrul cursului de predare–învăţare–evaluare a limbii române ca limbă străină. Referitor la acest aspect, trebuie să ţinem cont de mai mulţi factori:

1) caracterul productiv al cursului;

2) dorinţa studenţilor străini de conştientizare a mecanismului de funcţionare a limbii;

3) scopul special al acestui curs şi condiţiile de realizare; însuşirea limbii române în RM în care se vorbeşte pentru a fi folosită ca mijloc de comunicare cu cei din jur, dar şi pentru înţelegerea obiectivelor care sunt preconizate, cu implicarea activităţilor de scriere şi lectură (citire).

Ca urmare a acestei situaţii şi pentru respectarea strategiilor de predare–învăţare–evaluare a limbii române pentru studenţii chinezi, se propune învăţarea fenomenului gramatical eşalonată în trei faze:

- crearea bazei lingvistice, limitându-ne la explicarea mecanismelor gramaticale cuprinse în gramatica fundamentală minimală;
- formarea de automatisme prin exerciţii structurale;
- trecerea spre utilizarea cunoştinţelor de gramatică pentru realizarea unei exprimări spontane, independente de modelele limitate oferite de exerciţiile structurale.

Crearea bazei lingvistice este scopul urmărit în învăţarea limbii române de către studenţii internaţionali, este crearea unui instrument necesar comunicării, având în vedere perioada destul de scurtă a acestui curs, se impune şi conştientizarea fenomenelor de limbă, adică şi predarea teoretică, deci respectăm principiul „se învaţă limba, nu despre limbă”.

Considerăm că o gramatică fundamentală, în care să fie incluse faptele de limbă de mare frecvenţă, este necesară şi suficientă.

Utilizarea sau ignorarea terminologiei metalingvistice este încă o problemă controversată, de cele mai multe ori susţinându-se părerea că esenţială nu este terminologia sau includerea în categorii specifice a fenomenului gramatical, ci prezentarea lui în combinaţii de structuri care realizează actul de comunicare.

Abordarea structuralistă a predării limbii-ţintă adoptă o poziţie exclusivistă în acest sens, aplicând învăţarea pe baza exerciţiilor structurale ca modele de comunicare fluentă.

Iată de ce la prima fază de contact cu structurile limbii române este binevenită o prezentare teoretică minimă, strict necesară pentru elucidarea sistemului de funcţionare a limbii în gândirea analitică a studenţilor chinezi.

Orientările moderne cele mai noi se bazează aproape în exclusivitate pe analiza structurală. Cu toate acestea, ele nu se opun introducerii explicaţiilor de ordin gramatical şi teoretic într-un mod raţional, fără exagerări, fiind admise, dacă se debarasează de terminologia pretenţioasă, prea vastă, atingând amănunte ale sistemului de funcţionare a limbii, interesante doar pentru specialiştii lingvişti.

Prin explicaţie nu este necesară stabilirea sau însuşirea de reguli cu excepţiile lor, căci nu constituie o modalitate eficientă pentru învăţarea limbii române ca limbă străină.

Explicaţia se face în aşa fel încât să lămurească „funcţionarea unui mecanism lingvistic”.

În procesul de predare–învăţare–evaluare, unitatea minimală este enunţul, deoarece nici listele de cuvinte, nici structurile morfosintactice nu au vreo valoare separată de semantică.

Dacă în faza conştientizării fenomenului de limbă se indică explicaţia teoretică minimală, folosindu-se o terminologie de specialitate, limitată, *în faza de transfer*, realizată prin formula exerciţiilor funcţionale, este recomandată renunţarea totală la utilizarea terminologiei specifice şi a modelelor de rezolvare a exerciţiilor.

În realizarea actului de comunicare spontană, fluentă, nedirijată, atenţia celui care transmite, precum şi a celui care receptează se îndreaptă spre mesajul semantic; ieşind de sub controlul sistemului de deprinderi, cei doi poli, emiţător – receptor, nu au timpul necesar pentru a analiza modalitatea de organizare corectă a ceea ce urmează să fie spus şi înţeles.

Exerciţiile funcţionale sunt o modalitate menită să depăşească faza deprinderilor mecanice, realizând trecerea spre integrarea fenomenelor de limbă în procesul comunicării ca atare, vorbitorul câştigând deprinderea de a construi enunţuri corecte, rapide şi elastice, bazate pe o gândire nemijlocită în limba străină, preocupat doar de mesajul de idei al comunicării, logică nefărămiţată de analize şi analogii despre corectitudinea faptului lingvistic folosit în exprimare.

Experienţa întreprinsă cu studenţii chinezi a dovedit că după efectuarea exerciţiilor funcţionale deprinderile de conversaţie fluentă s-au obţinut cu mult mai mare uşurinţă.

În concluzie, perioada de gramatică – vocabular, trecând prin trei faze succesive, va avea la bază principiul îmbinărilor formalo-semantice. Logica semantico-situaţională trebuie să constituie elementul-bază de la care se porneşte chiar şi atunci când se urmăreşte explicarea formelor gramaticale.